A New Superpower in the Making: Awareness-Based Collective Action

door Otto Scharmer

Drie weken geleden schreef ik een artikel over wat we kunnen leren van de coronacrisis. Er was erg veel belangstelling voor en daarom heb ik besloten snel een update te schrijven. Mijn slotconclusie in het vorige artikel was een wereldwijde geïmproviseerde infrastructuur in het leven te roepen om met en van elkaar te leren in deze moeilijke tijd en te helpen bij de vernieuwing van onze samenleving. Dit is inmiddels gebeurd in de vorm van *GAIA: Global Activation of Intention and Action.* Binnen twee weken hadden zich meer dan 10.000 personen aangemeld voor deze gratis online reis. Een team van meer dan 100 vrijwilligers is inmiddels begonnen met het creëren van diverse vormen van leren, in vijf verschillende talen met deelnemers van over de hele wereld. Vanaf 27 maart kunnen mensen deelnemen aan een veelheid van activiteiten.
Dit gebeurde allemaal zonder veel planning en zonder budget. Normaal kost het zeker een jaar om dit soort activiteiten goed te plannen, nu gebeurde het binnen enkele dagen.

Deze opmerkelijke respons op GAIA is een teken van iets veel groters. Het laat zien dat er sprake is van een wereldwijde beweging die gericht is op een diepgaande verandering van onze samenleving.
Waar ik ook kom, met wie ik ook spreek, overal geven mensen dezelfde gedachten weer:

- we weten dat onze huidige beschaving niet duurzaam is: we lopen tegen een muur. Als we onze richting niet veranderen, zal het steeds erger worden;
- we willen deel uitmaken van het realiseren van een andere toekomst. We willen een bijdrage leveren om opnieuw richting te geven aan de maatschappij;
- we weten niet hoe we dit kunnen doen…..

Of je nu praat met leiders van grote of kleine bedrijven, met bestuurders, met leiders van grote internationale organisaties, iedereen beseft dat de manier waarop we nu leven niet duurzaam is. Individueel wil iedereen eigenlijk iets anders. En toch blijven we collectief de dingen doen die we altijd deden, met dezelfde (vaak ongewenste) resultaten. Deze worden zichtbaar in drie grote kloven:

- *de ecologische kloof*:
  de scheiding tussen het zelf en de natuur;
- *de sociale kloof*:
  de scheiding tussen het zelf en de ander;
- *de spirituele kloof*:
  de scheiding tussen het zelf en het Zelf.

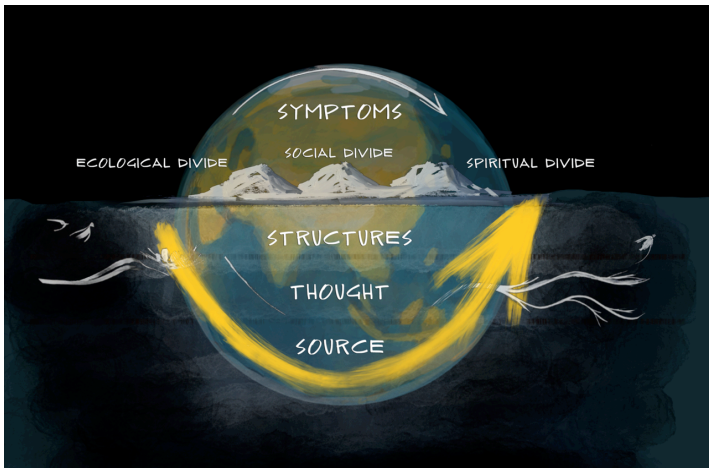

De onderstaande tien aspecten scherpen mijn eerdere observaties verder aan.

1. Alles waarvan we wisten dat het niet duurzaam is, stort nu in elkaar

Deze uitspraak van mijn collega Antoinette Klatzky vat samen wat zij ziet gebeuren in deze tijd. Het lijkt een bijna universele observatie, toepasbaar op vele systemen en sectoren in onze samenleving.
De afgelopen weken zagen we blauwe luchten boven Beijing (tenminste voor een tijdje) en boven andere grote steden en industriegebieden. Het lijkt net alsof moeder Natuur ons naar binnen heeft gestuurd om na te denken over wat we allemaal aan het doen zijn: met de natuur, met elkaar, met ons zelf. Wij mensen hebben een soort time-out gekregen! Wat leren we van dit collectieve moment?

2. Opstaan: als systemen instorten, staan mensen op

We zien wereldwijd mensen opstaan en in actie komen, op allerlei verschillende manieren.
Vele honderdduizenden, misschien wel miljoenen vrijwilligers melden zich in hun regio's en in hun gemeenschappen om anderen te helpen, de professionals in de gezondheidszorg te ondersteunen en daarbij zelf risico's te nemen. Dit alles in het belang van mensen die ziek zijn geworden door het coronavirus.
Iedereen doet wat ie kan: van een operazanger in Milaan die zingt vanaf zijn balkon tot reeds gepensioneerde zorgwerkers die weer terugkeren naar hun werk in Madrid, New York en andere steden. De veerkracht van de menselijke geest op zo'n momenten van crisis zijn ontroerend en indrukwekkend.

3. Verbondenheid: we zijn één systeem

Het coronavirus blijkt een van de meest effectieve en invloedrijke leraren in onze tijd. Het zorgt voor een geavanceerde les in systeemdenken met 7,8 miljard mensen als leerling.
Velen van ons hebben systeemdenken geleerd op een intellectueel niveau, maar nu leren we het met ons hele wezen. We worden ons bewust van onze wereldwijde verbondenheid: *we zijn met velen én we zijn één!*
We ademen dezelfde lucht, we lopen op dezelfde aarde, we handelen in hetzelfde web van sociale, economische en culturele connecties. Je dacht dat het niet uitmaakte wat er aan de andere kant van de wereld gebeurt? Je dacht dat het niet uitmaakte of kwetsbare mensen in jouw gemeenschap geen ziektekostenverzekering hebben die een corona-test vergoedt? Inmiddels weten we wel beter!
Nu realiseren we ons dat het negeren van onderlinge verbondenheid ertoe leidde dat we instellingen hebben ontworpen die volledig falen in situaties als deze. Met andere woorden: *"Het is tijd om de sluier van onwerkelijkheid af te trekken",* aldus Peter Lipman.

4. Een nieuwe supermacht: collectieve actie, gebaseerd op bewustwording (Awareness-Based Collective Action: ABC)

Sinds de val van de Berlijnse muur in 1989 vindt een discussie plaats over de vraag wie de huidige en/of de volgende supermacht wordt in de wereld. Wie zal de 21e eeuw vorm geven? De Verenigde Staten? China? Beide? Een ander land of regio? Als je de volgende supermacht wil zien, is het nodig je blik te verruimen en tevens te verdiepen.

Gedurende de afgelopen weken hebben we op een wonderlijke manier ons collectieve gedrag over de hele wereld veranderd. Hoe we de richtlijnen opvolgen van desinfecteren, handen wassen, thuis blijven en afstand houden is verbijsterend. In een periode van drie weken was bijna de volledige wereldpopulatie in staat om nog slechts op één ding te focussen. Deze collectieve focus zorgde ervoor dat allerlei belemmeringen, die meestal grote veranderingen tegenhouden, verdwenen. Binnen enkele dagen of weken waren we in staat ons collectieve gedrag op een effectieve manier te veranderen.

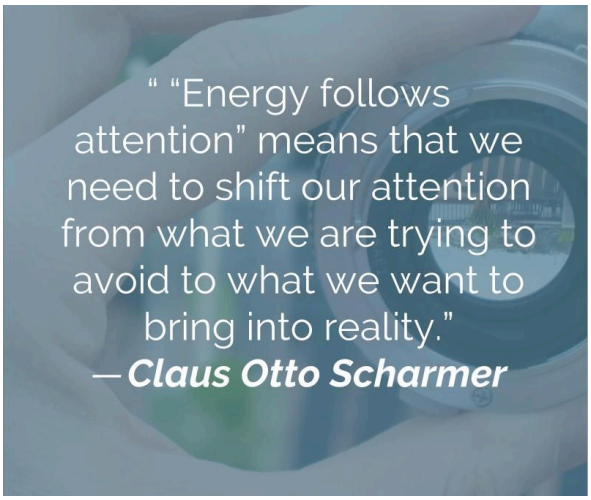

We mobiliseerden velerlei mogelijkheden om de verspreiding van het virus te voorkomen. Er werden nieuwe vormen van samenwerking gecreëerd die eerder niet mogelijk bleken. Kortom: **energie volgt aandacht**.

Hoe gaat dit proces in zijn werk?

Allereerst richten we onze aandacht op de uitdaging waar we voor staan. Vervolgens ontwikkelen we interventies die ons collectieve gedrag veranderen en die zorgen voor het ombuigen van de curve. In Theorie U: seeing, sensing, presencing en creating.

Als we erin slagen onze collectieve aandacht op één centraal thema te richten, is er niets wat we niet zouden kunnen! We buigen de curve omdat we onze collectieve aandacht richten op ons eigen gedrag en hoe dat van invloed is op andere mensen.

Het ombuigen van de curve betekent onder andere dat we de regels en waarden die normaal gesproken ons collectieve gedrag bepalen, moeten veranderen. Het gaat daarbij onder meer om het onderkennen van het verschil tussen natuurwetenschap en sociale wetenschap. Dit wordt door de meeste mensen onvoldoende gezien: in de natuurwetenschap blijven de wetten van de natuurkunde altijd hetzelfde. In de sociale wetenschap is dat anders.

Een voorbeeld.

Als je je aandacht richt op het buigen van een lepel, blijft de lepel hetzelfde. In de sociale wetenschap hebben we de mogelijkheid om de curve om te buigen. We kunnen de "invarianties" die ons gedrag sturen veranderen door onze aandacht en ons bewustzijn erop te focussen. In dat geval zijn we spreekwoordelijk in staat "de lepel te buigen".

En dat is precies wat we nu doen in het bestrijden van het coronavirus: *we buigen de curve*!

Hoe doen we dat? Door onze collectieve aandacht te richten op onszelf, door ons te realiseren dat ons eigen gedrag (zoals b.v. thuis blijven en afstand houden) kan bijdragen aan het afvlakken van de curve, in het belang van allen. Naar mijn mening is dit ***de nieuwe supermacht in wording: het ontstaan van een nieuw patroon van collectieve actie dat handelt vanuit een bewustzijn van het geheel: Awareness-Based-Collective Action (ABC).***

Het is een patroon waarmee de meeste mensen bekend zijn. Bijvoorbeeld als we te maken krijgen met moeilijke situaties in onze familie of gemeenschap. Wat doen we? We komen bij elkaar, we houden elkaar vast, we richten samen onze aandacht op wat er aan de hand is.
En vervolgens doet iedereen wat er gedaan moet worden. Meestal zonder een centrale coördinatie, zonder baas of formele leider. Spontaan, gecoördineerd door samen te zijn en samen te zien, door een gedeeld bewustzijn van het geheel. Dat is magisch!
We zien dit vaak in lokale gemeenschappen. We zien het veel minder op landelijk niveau en zelden op wereldniveau. Slechts in enkele situaties gebeurt het wel, zoals bijvoorbeeld bij het klimaatakkoord van Parijs. De "lepel" gaat buigen als we onze acties ombuigen *van ego-systeem bewustzijn naar eco-systeem bewustzijn.*

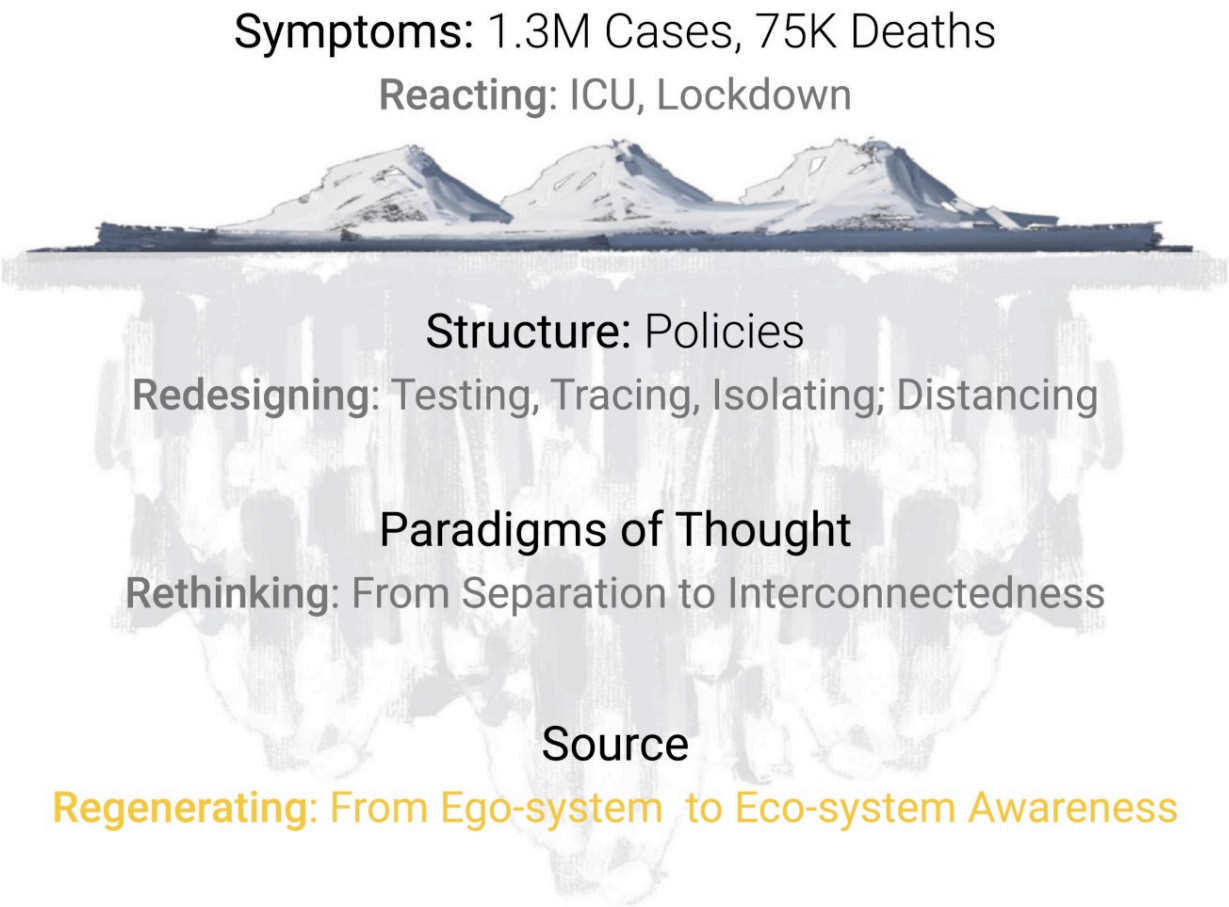

Figuur 1: Bending the Curve by Bending the Beam of Attention: Integrating all four levels of change

Figuur 1 vat deze ideeën samen vanuit de benadering van systeemdenken. Het afvlakken van de curve betekent niet alleen *"reacting"* op niveau 1: zoals het zorgen voor voldoende IC-capaciteit, een lockdown van economische activiteiten. Het betekent ook aandacht hebben voor de diepere lagen:

- niveau 2: *"redesigning":* herontwerpen van het beleid m.b.t. testen, opsporen, bron-onderzoek en afstand houden;
- niveau 3: *"reframing":* anders naar de wereld en naar gezondheid kijken, van ieder voor zich naar een besef van onderlinge verbondenheid;
- niveau 4: *"regenerating":* de diepere bronnen van ons handelen, van ego-systeem-bewustzijn dat gericht is op eigenbelang naar eco-systeem-bewustzijn dat gericht is op het belang van allen.

Wat is dus de nieuwe supermacht? Het is het vermogen onze aandacht te richten op onszelf, zowel individueel als collectief, zodat we ons bewust worden van de regels die ons collectieve gedrag sturen; en vervolgens deze regels en dus ook ons gedrag veranderen als de omstandigheden daarom vragen. Geen enkel ander wezen op aarde kan dit: Dit is wat ons tot mens maakt!

5. Systemen die falen: Big Government, Big Market, Big Data

Figuur 1 helpt ons beter te begrijpen waarom veel systemen niet werkten tijdens de coronacrisis. Wat gebeurt als ons antwoord op een situatie individueel beperkt blijft tot niveau 1: reacting? Je raakt in paniek en je begint meteen te hamsteren om voldoende voorraad te hebben. Met als gevolg dat het systeem van bevoorrading van de winkels wordt verstoord en anderen verstoken blijven van benodigde producten.

Maar wat gebeurt er op het niveau van instellingen? Op de eerste plaats leidt het tot onnodig lijden en grote gevolgen voor de meest kwetsbare mensen. We zien in deze crisis het falen van drie instellingen die meestal juist gevierd worden vanwege hun successen: Big Government, Big Market, Big Data/Big Tech.

Big Government

Ofschoon veel experts beweren dat de coronacrisis bewijst dat een centraal bestuur de sleutel is tot succes, ben ik het daar niet mee eens. Kijk naar Rusland, naar India of naar China in de eerste twee maanden van de crisis. Kijk ook naar de centrale overheid in de Verenigde Staten gedurende de afgelopen maanden. Je ziet een landschap van falende instituten!

Hoe ziet het eruit in Zuid Korea, Singapore, Hong Kong, Taiwan en Duitsland? En wat te denken van de gouverneurs van diverse staten in Amerika wiens reacties eerlijk, tijdig en pro-actief waren. Hier zagen we voorbeelden van competent bestuur. In geen van deze voorbeelden is er sprake van een strikt gecentraliseerd bestuur. Ze hebben ofwel een flexibel nationaal bestuur in een klein land ofwel een gedecentraliseerd bestuur, zoals bijvoorbeeld in de Duitse deelstaten of in de afzonderlijke Staten in

Amerika.
Een gecentraliseerd bestuur kan bij een pandemie alleen maar helpen als er sprake is van goed leiderschap. Als je te maken hebt met een Trump-achtige regering, dan is een gecentraliseerd bestuur een grote zwakte. Het Duitse voorbeeld toont aan dat het van belang is samenwerking mogelijk te maken tussen allerlei instanties: semi-publieke onderzoeksinstellingen, deelstaten, ziekenhuizen, verpleeghuizen, burgers. Deze met elkaar verbonden eco-systemen kunnen verrassend goed met elkaar samenwerken. Effectief bestuur is dus heel belangrijk, maar het betekent niet dat het gecentraliseerd moet zijn.

Big Business
Waarom is een machtig land als de Verenigde Staten niet in staat een effectief antwoord te hebben op een pandemie zoals het coronavirus? Een van de oorzaken is evident: concurrentie. Een essentie van concurrentie is dat je het uitvecht op de vrije markt. De verschillende Amerikaanse Staten bestrijden elkaar om zoveel mogelijk beschermingsmiddelen en beademingsapparatuur te kunnen krijgen. Een andere oorzaak is de gecompliceerde bureaucratie van de Centers for Disease Control (CDC). Deze zorgde ervoor dat de Staten belemmerd werden in het zelf opzetten van voldoende testmogelijkheden.
De voorraad aan beademingsapparatuur was onvoldoende omdat het bedrijf dat de opdracht had gekregen eenvoudige en goedkope apparaten te maken, was overgenomen door een groot medisch bedrijf. Dit bedrijf had er geen enkel financieel belang bij deze goedkope spullen te blijven produceren.
Het grote probleem dat hier speelt is het feit dat gezondheid en gezondheidszorg niet zomaar grondstoffen zijn die je aan de vrije markt kunt overlaten. De vraag is dan: “Moet gezondheid en gezondheidszorg niet door een ander soort instelling georganiseerd worden, bijvoorbeld een organisatie die zich laat leiden door een sociale missie en niet door financieel gewin?”

Big Data
De afgelopen jaren hebben titanen zoals Mark Zuckerberg zichzelf gepresenteerd als redders, superhelden die de wereldwijde problemen effectiever konden oplossen dan regeringen en andere instellingen. Er is nu een écht groot probleem. Waar blijft het antwoord van Sillicon Valley?

De stilte en het gebrek aan creativiteit vanuit Sillicon Valley sinds de lockdown in de wereld wordt elke dag duidelijker. Natuurlijk maken we gebruik van hun technologie, zoals bijvoorbeeld de diensten van het programma “Zoom” om mensen op afstand met elkaar te verbinden.
Maar het zijn de mensen, mensen in het onderwijs, mensen in bedrijven, mensen in besturen, mensen in de burgermaatschappij, die ervoor zorgen dat deze technologie werkt!
Tevens weten we van Oost Azië dat Big Data een deel van de oplossing kunnen zijn. Dit leidt tot een voor de hand liggende vraag: “Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de Big Data ons allemaal

kunnen helpen, in dienst staan van het welzijn van elke gemeenschap, lokaal en globaal?”
Dat houdt onder andere in dat we het eigendom van de Big Data moeten democratiseren.

Het falen van Big Government, Big Business en Big Tech is gerelateerd aan een mindset van ieder voor zich en een ego-systeem bewustzijn (competitie, opkomen voor eigen belang).
Dit leidt tot een overheid die zes weken tijd nodig heeft om te reageren op een pandemie in plaats van drie dagen. Het leidt tot een fabrikant van medische apparatuur die winst voorop stelt in plaats van dienstbaarheid aan de gezondheid van mensen. Het leidt tot een Big Data bedrijf dat winst en macht inzet om collectief gedrag te manipuleren in plaats van samenlevingen en burgers te stimuleren de data te gebuiken in het belang van ons allemaal.
Drie verschillende systemen die falen, alle drie gebaseerd op dezelfde ego-mindset.
Wat we nodig hebben is een mindset van eco-systeem bewustzijn.

6. Stoppen: bij verstoring: word wakker!
Als we zoals in deze crisis te maken krijgen met een verstoring, dan moeten we stoppen met het “downloaden” van patronen uit het verleden. Volgens de kranten “The Guardian” en de “South China Morning Post” werd het eerste geval van het coronavirus in China ontdekt op 17 november 2019. In totaal werden 299 mensen reeds in 2019 besmet. Het duurde tot 21 januari 2020 voordat de Chinese regering erkende dat het virus van mens op mens werd verspreid.

Kostbare tijd ging verloren.
Drie dagen nadat de Chinese regering dit bekend had gemaakt, kwamen de regeringen van Singapore, Taiwan, Hong Kong en Zuid Korea met hun eigen actieplannen om het virus te bestrijden, inclusief screening, testen, bron-onderzoek en isoleren van besmette personen.
In de Verenigde Staten, waar men beschikte over dezelfde informatie en over dezelfde kwaliteit van de experts, duurde het nog zes weken voordat er een begin van een reactie was. Opnieuw ging er kostbare tijd verloren.
Het gevolg was groot: duizenden doden!
Hoe kunnen we leren helemaal wakker te zijn als we dit soort ingrijpende en onverwachte dingen meemaken? Hoe kunnen we de fase van “wakker worden” bekorten van zes weken naar drie dagen?
De sleutel daartoe is stoppen met downloaden, stoppen met reacting met behulp van de gebruikelijke patronen uit het verleden. Dit vormt het eerste deel van het wakker worden!

7. Keuze: als we wakker worden, hebben we een keuze
Deel 2 van het wakker worden heeft te maken met de vraag: en nu dan?
Als we stoppen met downloaden, hebben we een keuze. Een keuze hoe we dienen te handelen in een bepaalde situatie. Je kunt reageren door je *af te wenden* van het probleem, of door je *ernaar toe te wenden*. Afwenden betekent het afsluiten van je geest, je hart en je wil. Je handelt dan vanuit onverschilligheid, haat en angst. In Theorie U noemen we dit *absencing*.

Toewenden betekent het openen van je geest, je hart en je wil. Je handelt dan vanuit nieuwsgierigheid (open mind), medeleven (open heart) en moed (open will). In Theorie U noemen we dit *presencing*.
Dit zijn overigens de keuzes die we altijd hebben in ons leven. Wenden we ons af en sluiten we ons af van wat er gebeurt? Of wenden we ons toe en openen we onze geest, ons hart en onze wil?

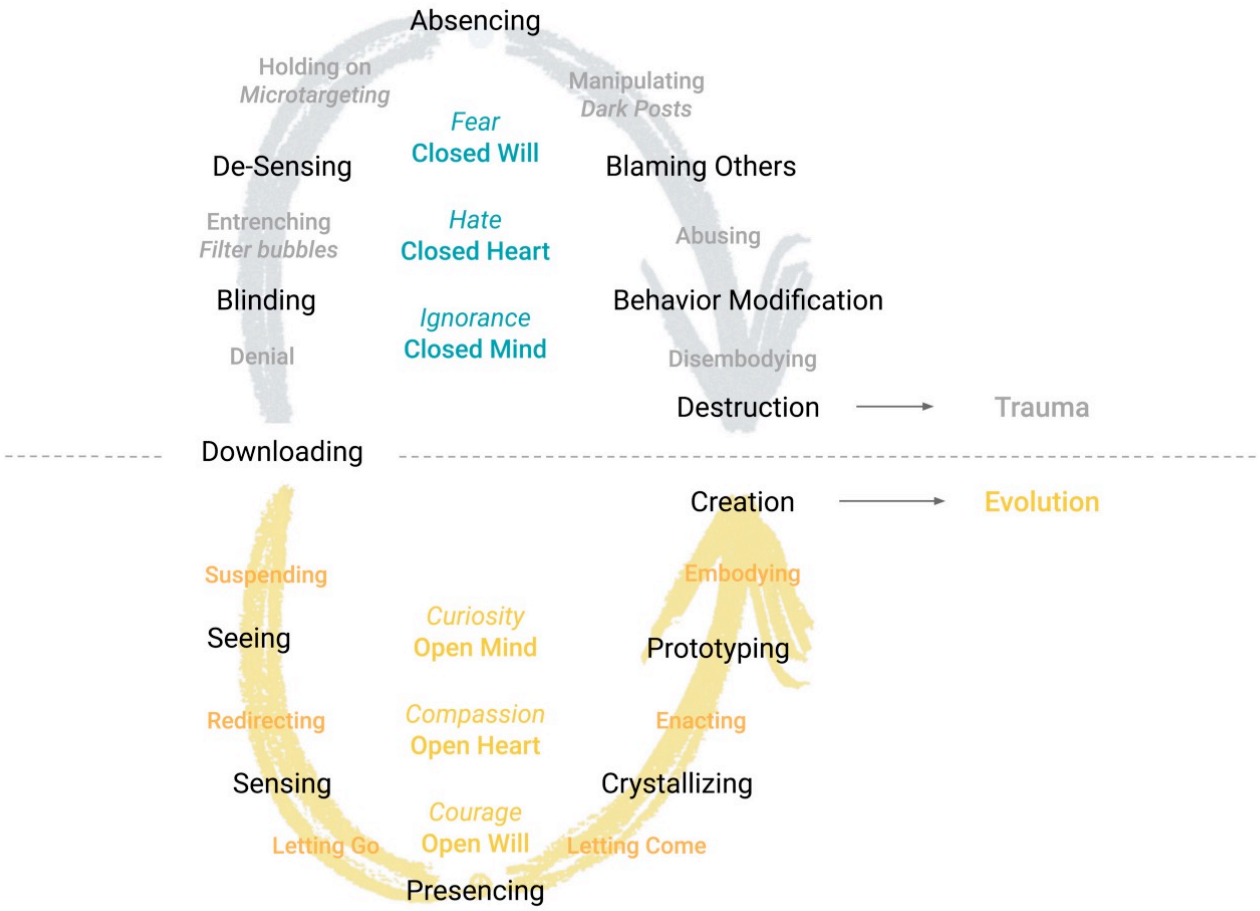

Figuur 2: Two Cycles, Two Social Fields: Presencing and Absencing

Figuur 2 laat de dynamiek zien van beide vormen van reageren. Mens-zijn betekent handelen tussen deze twee sociale velden.

- *het veld van absencing* waarin we handelen in een cyclus van loskoppelen, uittreden en zelf-vernietiging;
- *het veld van presencing* waarin we handelen in een cyclus van diepere verbondenheid, betrokkenheid en co-creatie.

8. Een herbezinning op onze samenleving: nieuwe innovatieve infrastructuren

De eerste stap bij het omgaan met verstoringen is het stoppen met downloaden en wakker worden. De tweede stap betreft het beseffen dat we een keuze hebben in het omgaan met de verstoring: we

kunnen ons afsluiten en we kunnen ons toewenden.
De derde stap is het handelen: zowel individueel als collectief.
Figuur 2 laat de individuele dimensie zien van de twee sociale velden: presencing en absencing. Er is inmiddels veel bekend over beide benaderingen. We zien ze ook terug in de manier waarop mensen nu omgaan met de coronacrisis.
Welke van de twee domineert de krantenkoppen en het publieke debat? Welke domineert in de sociale media? Het is vooral de cyclus van absencing, de cyclus van zelf-vernietiging.
Vooral de laatste jaren zien we een grote toename van absencing. Hoe komt dat?
Ik denk dat twee facotren een rol spelen:

- de invloed van *"dark money":* in de politiek, geld van belangengroepen zoals Big Banking, Big Data, Big Tech, Big Pharma, Big Oil, Big Agriculture;
- de giftige invloed van de *sociale media zoals Facebook*.

Ofschoon het van betekenis is voor velen van ons als het gaat om verbinding, werken Facebook en andere sociale media met een business-model dat gericht is op maximale advertentie-inkomsten. Dit vereist dat we er zoveel mogelijk gebruik van moeten maken en dat kan vooral bereikt worden met behulp van algoritmes die emoties van haat, woede en angst oproepen bij de gebruikers. Deze bedrijven hebben ervoor gezorgd dat mensen zoals Zuckerberg schatrijk zijn geworden. Maar ze veroorzaaken ook veel pijn bij grote groepen mensen en ondermijnen ze de fundamenten onder onze democratie.
Dit alles leidt tot de vraag: hoe kunnen we voeding geven aan de vele initiatieven die gericht zijn op de cyclus van presencing?
Ik denk dat daarvoor drie nieuwe vormen van innovatieve infrastructuren nodig zijn. Zie figuur 3.

1. Nieuwe infrastructuren voor leren
Een infrastructuur waarin hoofd, hart en handen bij het leren geïntegreerd worden: whole-person-learning. Dit leren vindt plaats op school, maar ook in allerlei instellingen en organisaties.
Enkele voorbeelden zijn: u.lab, The School for Tranformation, the GAIA journey.

2. Nieuwe democratische infrastructuren
Een infrastrctuur waarin de democratische processen meer direct, meer gedecentraliseerd, meer divers en met meer dialoog plaats vinden. Bijvoorbeeld door bijeenkomsten waarin burgers met elkaar praten over acties die gericht zijn op de aanpak van klimaatverandering. In steeds meer landen vinden deze nieuwe ontwikkelingen plaats.

3. Nieuwe economische infrastructuren
Een infrastructuur waarin een omslag plaats vindt van de focus van economische activiteit: van ego-systeem bewustzijn naar eco-systeem bewustzijn: *"from me to we"*.

.

Figuur 3: Three Innovation Infrastructures: Learning, Democracy, Economy

Wat aan de huidige crisis zo interessant is, is dat veel van de dingen die enkele weken geleden nog onmogelijk leken, nu normaal lijken en op een of andere manier daadwerkelijk worden uitgevoerd. De Verenigde Staten is het enige ontwikkelde land zonder een algemene ziektekostenverzekering. Nu dringt steeds meer het besef door dat een systeem dat gericht is op algemene gezondheidszorg noodzakelijk is.
Hetzelfde geldt voor de economie. Terwijl het idee voor een Universeel Basis Inkomen (UBI) enkele jaren geleden nog obscuur en vergezocht leek, stemde de Senaat met algemene stemmen voor een regeling waarbij bijna elke inwoner een bedrag uitgekeerd kreeg, tenminste één keer. Dit betekent voor Amerika een enorme omslag. Hetzelfde geldt voor de suggestie de voedselketen veel meer lokaal te maken. Dit was tien jaar geleden nog ondenkbaar, nu wordt er serieus over gesproken en worden de eerste initiatieven zichtbaar.
Een andere grote verandering die we de komende tijd zullen zien is een herbezinning op het systeem van de wereldwijde gezondheidszorg, waarbij gezondheid van iedereen een centraal thema wordt.

Nu de economie tot stilstand is gekomen, spelen ook deze vragen bij velen een rol:

- waarom noemen we sommige beroepen nu essentieel en relevant voor onze systemen, terwijl die vaak het laagst betaald worden: verpleegsters, learen, vrachtwagenchauffeurs, boeren?
- waarom verdienen degenen met beroepen die geen toegevoegde waarde hebben voor het geheel of er zelfs waarde aan onttrekken de grote salarissen?
- hoe heeft dit kunnen gebeuren? Kunnen we publiek debat voeren over de vraag hoe we dit kunnen veranderen en hoe we ons kunnen herbezinnen op de fundamenten van onze economie en deze kunnen herontwerpen?
- wat als we onze supermacht niet alleen inzetten om de curve van het coronavirus om te buigen, maar ook om onze economische systemen opnieuw in te richten zodat ze de ecologische en sociale kloof kunnen overbruggen? Dit allemaal ten dienste van iedereen op deze planeet!
- wat als we onze supermacht ook inzetten om democratische systemen te creëren die de politieke kloof kunnen overbruggen?
- wat als we onze supermacht ook inzetten om nieuwe onderwijssystemen te creëren die de spirituele kloof kunnen overbruggen die ons scheidt van onze bronnen van creativiteit en toekomstig potentieel?

9. Naar een upgrade van onze besturingssystemen

Als we naar de evolutie van sociale systemen kijken vanuit het perspectief van systeemdenken moeten we het verschil begrijpen tussen innovatie ***in*** het systeem en innovatie ***van*** het systeem. Innovatie *in* het systeem betekent meer van hetzelfde beter doen en het in stand houden van de dominante uitgangspunten van het systeem. Innovatie *aan* het systeem betekent een verandering hoe het systeem functioneert en het identificeren van hefbomen om het systeem als een geheel te beïnvloeden. Om de vergelijking te maken met de smartphone: innovatie in het systeem is het toevoegen van een app; innovatie van het systeem is het upgraden van het besturingssyteem (Operating System, OS).

Hoe kunnen we de economische, democratische en educatieve besturingssytemen van onze samenleving upgraden?

De ontwikkeling van Besturingssysteem (OS) 1.0 en 2.0 naar 3.0 en 4.0 brengt een omslag met zich mee van het werken in geïsoleerde sectoren naar op een hoger niveau samenwerken vanuit een besef van onderlinge afhankelijkheid. Figuur 4 maakt deze veranderingen zichtbaar voor diverse sectoren: onderwijs, gezondheidszorg, landbouw, de financiële wereld, bestuur.

Four Stages of Systems Evolution, Four Operating Systems

	Learning	Health	Farm & Food	Corporate Sustainability	Finance	Governance
1.0 Input and authority-centric	Traditional teacher-centric	Traditional doctor-centric medicine	Traditional farmer-centric	PR Alleviating projects	Traditional banker-centric	1.0 Visible hand: *Hierarchy*
2.0 Output and efficiency-centric	Testing: bulimia learning: fast in, fast out	Evidence based medicine	Industrial agriculture: monoculture	Corporate practices Efficiency	Extractive Capital: externality blind	2.0 Invisible hand: *Market*
3.0 Outcome- and user-centric	Learner- centric	Patient-centric medicine	Organic Ag: reduce negative footprint	Business Innovation	Impact investing: externality-aware	3.0 Organized interest groups: *Lobbying*
4.0 Co-creative and eco-system-centric	Activate deep learning cycle: head, heart & hand	Strengthening sources of health and well-being for people & planet	Regenerative Ag: Food as medium for healing planet & people	Purpose or Mission-driven Enterprise	Regenerative blended finance: systems transforming	4.0 ABC: *Awareness-Based Collective action*

Figuur 4: Four Stages of Systems Evolution, Four Operating Systems

Figuur 4 maakt drie belangrijke thema's duidelijk.

1. Je kunt geen 4.0-uitdagingen oplossen door werkwijzen die hun oorsprong vinden in besturingssysteem 2.0 of 3.0. Juist dat enkelslag leren gebeurt in de meeste systemen;
2. Als je een systeem wil laten functioneren op het 4.0 niveau, besef dan dat niemand dit in zijn eentje kan; it takes a village to raise a child. Je hebt het hele eco-systeem nodig, werk samen met partners en stakeholders;
3. De coronacrisis heeft de urgentie van de 4.0-agenda aanzienlijk versneld.

- *leren:* wat willen we dat kinderen leren? Om welke leerdoelen gaat het en hoe vindt leren plaats? De noodzaak om diepe vormen van leren toe te passen is groter dan ooit;
- *gezondheid:* hoe kunnen we ervoor zorgen dat de gezondheid van iedereen bevorderd wordt? Moet het voorkomen van ziekte niet veel meer aandacht krijgen? En hoe doen we dat? Dit zijn vragen die deze crisis expliciet oproept;
- *voedsel en landbouw*: hebben we niet een andere kijk op voedsel nodig? Voedsel zien als een middel dat de gezondheid van de planeet en van de mensen bevordert: regeneratieve landbouw; kleinschaligheid, meer lokaal produceren;
- *duurzame bedrijven:* iedereen kijkt uit naar bedrijven met een maatschappelijke verantwoordelijkheid, die zich mede laten leiden door een morele missie, werken in het belang van het geheel;
- *financiën:* een financiële wereld die de middelen biedt om systemen te ontwikkelen en ze om te vormen naar een eco-benadering. De financiële sector staat voor een belangrijke

omslag: van impact-blind naar impact-bewust;

- *collectieve actie gebaseerd op bewustwording:* deze collectieve actie vormt de kiem van een nieuwe, op bewustwording gebaseerde coördinatie en bestuur die steeds meer zichtbaar wordt op veel plaatsen.

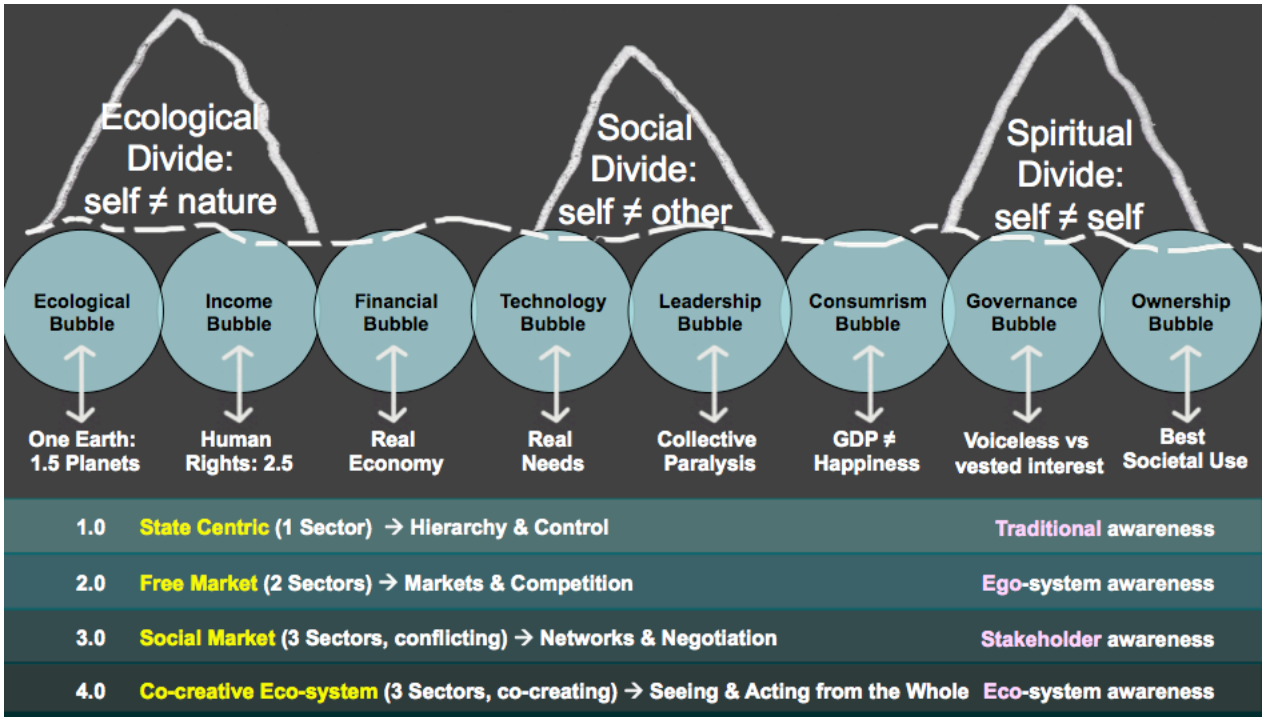

De sleutel voor het omvormen van onze samenleving ligt naar mijn mening in ons vermogen om de velden voor gezamenlijke creatieve acties te starten en verder te ontwikkelen.
Als de generatieve sociale velden beginnen te groeien, zullen ze zich op een organische wijze verder ontwikkelen. En als we geluk hebben zullen ze gaan functioneren als een landingsbaan voor de toekomst die werkelijkheid wil worden door onze acties.
Het ontstaan van het GAIA-idee en de betrokkenheid van veel mensen daarbij is een mooie demonstratie van deze uitgangspunten.

10. Wat kunnen we nu doen? Voeding geven aan de supermacht in wording

De belangrijkste hefboom voor de veranderingen die nodig zijn is het verspreiden en cultiveren van de sociale velden met diepere verbondenheid met elkaar, met de natuur en met onszelf.
De supermacht van deze eeuw is gerelateerd aan ons vermogen de observatie om te buigen in de richting van onszelf. Een omslag teweeg brengen in onze aandacht om onszelf te kunnen zien door de ogen van anderen en ons bewust te worden van onze blinde vlekken. Met als doel de curve om te buigen, ons opnieuw te bezinnen op onze manier van leven en deze opnieuw te ontwerpen om de ecologische, de sociale en de spirituele kloof te dichten.

vertaling en bewerking: Jan Jutten
www.natuurlijkleren.org